

วันสาธิตการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการไร่นา /1

TRANSFERRING FARM MANAGEMENT TECHNOLOGY ON FIELD DAY

Abstract

Farm management promotion aims to teach farmers how to manage their limited resources such as land, labor, investment, water resource and appropriate agricultural technology. Farm management promotion project was carried out as the demonstration fishery which suitable to particular areas. Budget had been allocated to provinces since 1976. Department of Agricultural Extension has asked each province to organize field day as a mean to transfer farm management technology to farmers.

Field days emphasized on these activities i) farm management ii) how to evaluate farm management promotion iii) integration of activities and resources iv) private sector involvement, exhibition and selling of famers' products v) emphasize on group structure, administration, statistics and activities of the group in case of group field day vi) inviting farmers from nearby areas to participate. Format of the field day will be divided into 5 sections i) gathering point ii) farm conditions before joining farm management project iii) how to choose activities iv) return profit decision making v) exhibition, marketing system answering questions and evaluation.

The pilot project was carried out in 1988 in Amphore Pak Panang Nakorn Sri Thamar at province. Twenty one farmers with area of 102 rai were invloved in the project. In 1989, 6 field days were organized in Sakol Nakorn, Lopburi, Lumpoon, Chumporn, Samut Prakarn and Petchaburi. Next year 40 field days has been planed.

/1 โกวิท นวลวัฒน์ อรุณี ปิ่นประยงค์ ฉวีวรรณ มหะเสนีย์ วิทยา อธิปอนันต์
เอื้อ เชียงสะอาด อนุวัติ พิสัยพันธ์ ประเสริฐ กองกันภัย และ ยุทธพงษ์ สภาทอง
กลุ่มงานการจัดการไร่นา กรมส่งเสริมการเกษตร
วิรัตน์ สมตน โสภณ ดอกหอม วราวุธ พันธุ์ศิลา ชูสิทธิ์ นายอง
ทศพร มณีรัตน์ และ พรพันธ์ กิตินันประกร
สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคใต้ เหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออก
ตะวันตก และ กลาง กรมส่งเสริมการเกษตร

บทคัดย่อ

การส่งเสริมการจัดการไร่ชาเป็นการแนะนำให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการใช้ทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัด คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน ตลอดจนแหล่งน้ำ ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพตามความเหมาะสมกับแต่ละสภาพพื้นที่ โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดปี มีการใช้แรงงานด้านการเกษตรในไร่ชามากขึ้น ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินการจัดทำโครงการส่งเสริมการจัดการไร่ชา เป็นรูปแบบของแปลงส่งเสริมการจัดการไร่ชาในพื้นที่ของเกษตรกร เพื่อพัฒนาไร่ชาซึ่งเน้นให้มีกิจกรรมการเกษตรทั้งการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ และการประมง ตามสภาพแต่ละพื้นที่ ความรู้ความสามารถของเกษตรกร โดยเฉพาะการผลิตสินค้าตามความต้องการตลาด โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ดำเนินการจัดการทำแปลงส่งเสริมการจัดการไร่ชาให้แก่จังหวัดเป็นประจำทุกปี โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2519 เป็นต้นมา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถรับการถ่ายทอดวิชาการเกษตรและการจัดการไร่ชาอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว กรมส่งเสริมการเกษตรจึงให้จังหวัดจัดงานวันสาธิตการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการไร่ชา ซึ่งเป็นวิธีการส่งเสริมในรูปแบบกลุ่มวิธีหนึ่งและเป็นการผสมผสานกับสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงานจากแปลงส่งเสริมการจัดการไร่ชาของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนซักถามปัญหาต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมให้เกษตรกรนำเอาความรู้ หลักการหรือแนวคิดต่าง ๆ ไปปฏิบัติจริงในไร่ชาของเกษตรกรในแต่ละสภาพพื้นที่

แนวทางการจัดงานสาธิตการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการไร่ชา เน้นกิจกรรมในการจัดงานดังนี้คือ 1) การจัดการไร่ชา 2) แนวทาง และการวัดผลการส่งเสริมการจัดการไร่ชา 3) การผสมผสานกิจกรรมและทรัพยากร 4) การนำองค์การเอกชนหน่วยงานการเกษตรที่เกี่ยวข้อง ระบบการตลาด ตลอดจนการนำผลผลิตการเกษตรของกลุ่มมาแสดงและจำหน่ายเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม 5) กรณีจัดงานวันสาธิตแปลงใหญ่รูปแบบกลุ่มเน้นความเป็นมาโครงสร้างการบริหารงานกลุ่มสถิติ ข้อมูลและกิจกรรมรวมของกลุ่ม 6) การนำเกษตรกรในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียงชมงานและทัศนศึกษา สำหรับรูปแบบการจัดงานแบ่งเป็น 5 ส่วน คือ 1) จตุรวมพล 2) สภาพของไร่ชาเดิมก่อนเข้าร่วมโครงการจัดการไร่ชา 3) การเลือกกิจกรรมการเกษตร 4) ผลตอบแทนและประโยชน์จากการดำเนินงานแสดงรายได้ รายจ่าย กำไร และวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่อประกอบการตัดสินใจ 5) การตลาดแสดงผลิตภัณฑ์สินค้า ระบบและวิธีการตลาด สรุปผลตอบถามปัญหาและประเมินผล

การจัดงานดังกล่าวได้เริ่มดำเนินการโดยจัดทำเป็นโครงการนำร่อง ในปีงบประมาณ 2531 เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2531 ที่บ้านเกาะจาก หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะหวดและบ้านแสงวิมาน หมู่ที่ 13 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพลิกผืนนาบริเวณ ลุ่มน้ำปากพนัง เป็นไร่ชาสวนผสม มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 21 ราย พื้นที่ 102 ไร่ และในปีงบประมาณ 2532

ได้จัดงานสาธิตการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการไร่นา จำนวน 6 ครั้ง ใน 6 จังหวัด คือ จังหวัด สกลนคร ลพบุรี ลำพูน ชุมพร สมุทรปราการ และราชบุรี โดยมีประเด็นเน้นหนักในลักษณะไร่นา สวนผสม ซึ่งรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ จะนำไปขยายผลใน 40 จังหวัด ในปีงบประมาณ 2533 ต่อไป

ในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายที่จะเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร โดยเน้นให้เกษตรกรรู้จักการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่คือ ที่ดิน ทุน แรงงาน ตลอดจนแหล่งน้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้กำไร สูงสุด ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานได้หลายอย่าง เช่น การผลิตให้ได้ผลผลิตตามความต้องการของตลาด การกระจายการผลิตโดยการปลูกพืชหลายชนิด การผสมผสานกิจกรรมการปลูกพืชร่วมกับการ เลี้ยงสัตว์และประมง ในลักษณะการทำไร่นาสวนผสม เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ลดต้นทุน เพิ่มกำไร และกระจายการใช้แรงงานด้านการเกษตรมากขึ้น โดยมีการวางแผนและงบประมาณ ไร่นา การจัดบันทึกและลงบัญชีไร่นา ตลอดจนเลือกกิจกรรมการผลิตหลายชนิดและหลายครั้งเพื่อ ให้เกิดผลตอบแทนและผลประโยชน์สูงสุด อนึ่ง กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดสรรงบประมาณสำหรับ จัดทำแปลงส่งเสริมการจัดการไร่นาให้แต่ละจังหวัดเป็นประจำทุกปีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริม การเกษตร ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถได้รับการถ่ายทอดวิชาการเกษตรและการจัดการไร่นา อย่างทั่วถึง รวดเร็วและเกษตรกรรู้จักการจัดการไร่นาของตนเองและยอมรับนำไปปฏิบัติตามนั้น การจัดการงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่องการจัดการไร่นา จึงเป็นวิธีการหนึ่งของการส่งเสริมในรูป แบบกลุ่มและผสมผสานกับสื่อต่าง ๆ ซึ่งเกษตรกรผู้เข้าชมงานได้ศึกษาดูงานจากแปลงส่งเสริมการ จัดการไร่นาของเกษตรกรผู้เข้าชมงานได้ศึกษาดูงานจากแปลงส่งเสริมการจัดการไร่นาของเกษตรกร ประสบความสำเร็จและได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นแนวทางประกอบ ตัดสินใจให้เกษตรกรนำเอาความรู้หลักการหรือแนวคิดไปปฏิบัติจริงในไร่นาของเกษตรกร ตามแต่ละ สภาพพื้นที่ ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่อง การจัดการ ไร่นาในจังหวัดต่าง ๆ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2531 เป็นต้นมา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกษตรกรสามารถได้รับความรู้ ความเข้าใจระบบและโครงสร้างการผลิตการ เกษตร โดยอาศัยหลักการจัดการไร่นา
2. เพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาถึงระบบการจัดการในการผลิตของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ
3. เพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
4. เพื่อให้เกษตรกรได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการไร่นา และนำไปประยุกต์ ปฏิบัติจริงในไร่นาของตนเอง

วิธีการดำเนินการ

1. สำรวจและคัดเลือกสถานที่จัดงานวันสาธิตการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการไร่นา โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานการจัดการไร่นา หรือ คปพ. หรือ จากแหล่งอื่น ๆ
2. ใช้แปลงส่งเสริมการจัดการไร่นาแปลงเดี่ยวหรือแปลงใหญ่ในรูปแบบกลุ่ม
3. คัดเลือกเกษตรกร 1 ราย หรือเกษตรกรแปลงใหญ่ในรูปแบบกลุ่ม
4. ประชุมเตรียมการจัดงานวันสาธิตการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการไร่นา
5. กำหนดแผนการดำเนินงาน
6. เตรียมสถานที่และชี้แจงให้เกษตรกรผู้ร่วมงานทราบ
7. เตรียมวัสดุอุปกรณ์การจัดงานทั้งอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เอกสาร ฯลฯ
8. ประชาสัมพันธ์การจัดงานสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการไร่นา
9. ดำเนินการจัดงานตามแผนที่วางไว้
10. ติดตามและประเมินผลการจัดงานดังกล่าว
11. รายงานผลการดำเนินงาน

สถานที่จัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเรื่อง การจัดการไร่นา

ปีงบประมาณ 2531 จัดงาน 1 จังหวัด ในภาคใต้ คือ

วันที่ 5 กันยายน 2531 ณ บ้านเกาะจาก หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะหวด และ บ้านแสงวิมาน หมู่ที่ 13 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปีงบประมาณ 2532 จัดงาน 6 จังหวัด ใน 6 ภาค คือ

- 1) วันที่ 20 มีนาคม 2532 ณ บ้านหนองฮุดัง หมู่ที่ 1 ตำบลม่วงลาย อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
- 2) วันที่ 18 เมษายน 2532 ณ บ้านหินปักทุ่ง หมู่ที่ 6 ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 3) วันที่ 22 พฤษภาคม 2532 ณ บ้านต้นผึ้ง ตำบลหนองล่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
- 4) วันที่ 25 พฤษภาคม 2532 ณ หมู่ที่ 9 ตำบลศรีษะจรเข้ร้อย อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
- 5) วันที่ 25 พฤษภาคม 2532 ณ หมู่ที่ 7 ตำบลท่าหิน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
- 6) วันที่ 27 กรกฎาคม 2532 ณ บ้านรางพลับ หมู่ที่ 1 ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

แนวทางการจัดงานวันสารีตการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการไร่นา

รายละเอียดเนื้อหาการจัดงานเน้นการจัดงานดังนี้

- 1) การจัดการไร่นา เป็นการแสดงความรู้เรื่องการจัดการไร่นา โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้
 - การรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร และข้อมูลต่าง ๆ ในไร่นา
 - การวิเคราะห์ข้อมูลและผลตอบแทน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเดิมก่อนการปรับปรุงไร่นา
 - การวางแผนและงบประมาณไร่นา เป็นการจัดทำแผนและงบประมาณไร่นา โดยการปรับปรุงไร่นาตามหลักวิชาการ
 - การจัดบันทึกและลงบัญชีไร่นาเป็นการจดข้อมูลรายได้ รายจ่าย และกำไรจากการประกอบกิจการต่าง ๆ ในไร่นา
- 2) การวัดผลการส่งเสริมการจัดการไร่นา เป็นการแสดงข้อมูลจากผลการส่งเสริมการจัดการไร่นา เพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาและเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงไร่นาในปีต่อ ๆ ไป ซึ่งการวัดผลจะแสดงเป็นตัวเลขและข้อมูลทางวิชาการประกอบด้วย ดังนี้
 - มีกำไรสูงสุดจากกิจกรรมการเกษตรในไร่นา
 - มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดปี
 - สามารถลดต้นทุนการผลิต
 - มีการกระจายการผลิต และกระจายการใช้แรงงานในไร่นา
- 3) แนวทางการส่งเสริมการจัดการไร่นา เป็นการแสดงข้อมูลซึ่งเป็นแนวทางในการส่งเสริม ซึ่งควรประกอบด้วยข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้
 - การปรับปรุงทางด้านวิชาการเกษตรและการจัดการไร่นา ซึ่งเป็นข้อมูลวิชาการต่าง ๆ เน้นเทคนิคการปฏิบัติ ตลอดจนขั้นตอนและวิชาการปฏิบัติตามหลักวิชาการ
 - การใช้ปัจจัยการผลิตที่คุ้มกับการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และใช้ปัจจัยการผลิตอย่างถูกต้องเหมาะสมกับชนิดพืชและระยะเวลา
 - การเปลี่ยนแปลงหรือทดแทนกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด ซึ่งเป็นข้อมูลแสดงกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนสูงและเป็นผลผลิตที่ตลาดต้องการ ตลอดจนเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และภูมิประเทศ นั้น ๆ
 - การลงทุนในทรัพย์สินถาวร เป็นข้อมูลแสดงผลตอบแทนในกรณีที่มีการลงทุนในทรัพย์สินถาวร จุดคุ้มทุน และการกู้เงินเพื่อการลงทุน
- 4) การผสมผสานกิจกรรมและทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในลักษณะการเกษตรแบบผสมผสาน ใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตหมุนเวียนในไร่นาเพื่อลดต้นทุนการผลิต

5) นำองค์กรเอกชน ระบบการตลาด หน่วยงานการเกษตรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนำ
ผลิตผลการเกษตรของกลุ่มมาแสดงและจำหน่าย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

6) ในกรณีจัดงานวันอาทิตย์ในแปลงใหญ่รูปแบบกลุ่ม ควรพิจารณาถึงเรื่องกลุ่มด้วย เช่น
ความเป็นมาของกลุ่ม โครงสร้างและการบริหารงานกลุ่ม กิจกรรมรวมของกลุ่มข้อมูลและสถิติ
การดำเนินงานของกลุ่ม เป็นต้น

7) ให้นำเกษตรกรในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียงมาชมงานและศึกษาดูงาน
รูปแบบสำหรับเป็นแนวทางการจัดงานประกอบด้วย

- สถานการณ์ทั่วไป
- รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรและข้อมูลไร่นา
- วิเคราะห์การตัดสินใจในการผลิต
- ทางเลือกในการทำกิจกรรมการเกษตร
- การวางแผนและงบประมาณไร่นา
- การจัดบันทึกและลงบัญชีไร่นา
- เปรียบเทียบผลตอบแทนกิจกรรมต่าง ๆ ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ
- ตลาด
- อื่น ๆ

การจัดงานได้แบ่งการจัดงานเป็นสถานีต่าง ๆ 5 สถานี ดังนี้

สถานีที่ 1 จุดรวมพล

จุดเตรียมคนเข้าชมงานถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าชมงาน
เพื่อลงทะเบียนเข้าร่วมชมงาน เตรียมตัวและซักซ้อมความเข้าใจเบื้องต้น ตลอดจนชี้แจงขั้นตอนการ
เข้าชมงานแก่เกษตรกรผู้เข้าชมงานและเพิ่มพูนความรู้การจัดการไร่นา และความรู้การเกษตรต่าง ๆ
จากการชมนิทรรศการต่าง ๆ ภาพถ่าย วิดีโอ และจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่ได้จัดทำคำแนะนำ
นำเพื่อบริการแจกจ่ายแก่เกษตรกร ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

- ชี้แจงวัตถุประสงค์/รายละเอียด/ลงทะเบียน/แจกเอกสาร
- ภาคนิทรรศการ สื่อเผยแพร่ วิดีโอ โปสเตอร์ ภาพถ่ายสไลด์
- หลักการจัดการไร่นา
- หน่วยงานส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์ขยายพันธุ์พืช หน่วยป้องกันและกำจัด
ศัตรูพืช สถานีหรือศูนย์วิจัยทางการเกษตร
- ตอบซักถามปัญหา
- มินิสนทนาการประกอบด้วย
- พิธีเปิดโดยทั่วไป

สถานีที่ 2

สถานการณ์ของไร่นาของเกษตรกรในสภาพเดิม เพื่อแสดงข้อมูลเดิม ก่อนการปรับปรุง ประกอบด้วยข้อมูล ดังนี้

- การปรับปรุงและเปลี่ยนกิจกรรม
- การพัฒนาไร่นา
- เหตุผลและการตัดสินใจที่เกิดการปรับปรุง
- การเปรียบเทียบรายได้ รายจ่าย กำไรของกิจกรรม
- การวิเคราะห์ข้อมูลไร่นา

สถานีที่ 3

ผลการตัดสินใจโดยการประมวลจากสถานการณ์และข้อมูลต่าง ๆ ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องในไร่นา

- การดำเนินงานรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ
- ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลไร่นา
- การวางแผนและงบประมาณไร่นา
- การจัดบันทึกและทำบัญชีไร่นา
- ประโยชน์ของการวางแผนและงบประมาณไร่นา การจัดบันทึกและบัญชีไร่นา

สถานีที่ 4

แสดงผลตอบแทนและผลประโยชน์จากการดำเนินงานพัฒนาไร่นา

- เปรียบเทียบกิจกรรมต่าง ๆ และทั้งฟาร์ม
- รายได้
- รายจ่าย
- กำไร
- วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่อการตัดสินใจ เลือกกิจกรรมการผลิต

สถานีที่ 5

เป็นสถานีสรุปผลการดูงาน การวิเคราะห์การตลาด ตลอดจนการซักถาม ปัญหาและประเมินผล

- การแสดงผลสัมฤทธิ์สินค้า
- ระบบและวิธีการตลาด
- การอภิปรายเรื่องตลาด
- สรุปผล
- ซักถาม และตอบปัญหาต่าง ๆ
- ประเมินผลผู้เข้าร่วมชมงาน

ผลการดำเนินงาน

ในการจัดงานวันสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่องการจัดการไร่นา จัดพิจารณาจัดตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ในแต่ละจังหวัด ที่ดำเนินการจัดงานงานดังกล่าว เช่น การจัดการทรัพยากร การผสมผสานกิจกรรม ระบบการปลูกพืช และทางเลือกในแต่ละกิจกรรมของระบบไร่นาสวนผสม เน้นหลักการจัดการไร่นา เพื่อให้เกิดผลต่อเกษตรกรผู้ชมมากที่สุด คือ ให้เกิดการยอมรับในหลักการวิธีการ ตลอดจนนำไปปฏิบัติในไร่นาอย่างแท้จริง

ผลการจัดงาน มีดังนี้ เกษตรกรเข้าร่วมชมงาน จำนวนทั้งสิ้น 2,800 คน ได้รับความรู้ เรื่องการจัดการไร่นา และได้นำไปปฏิบัติในไร่นาของตนเอง 1,500 คน ซึ่งกิจกรรมการเกษตรของการจัดงานในแต่ละครั้ง แตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

ปี	ชื่อ สถานี	กิจกรรมเดิม	รายได้	รายจ่าย	กำไร	กิจกรรมปรับปรุง	รายได้	รายจ่าย	กำไร
ปี 2531	นายสุไพ วงศ์เมม 57 หมู่ 6 ตำบล เกาะหาด อำเภอบาง ปากหนัง จังหวัด นครศรีธรรมราช	ข้าวนาปี 10 ไร่ พริกชี้หนู 3 ไร่	7,500 23,142	4,674 10,589	2,826 12,553	ส้มโอบู 3 ไร่ พริกชี้หนู 5 ไร่ ผักชี 1 ไร่ สุกร 3 ตัว โกพื้นเมือง 30 ตัว	- 34,400 2,000 6,825 1,575	4,915 12,567 320 8,478 1,255	-4,915 21,833 1,680 -1,653 320
		รวม	30,642	15,263	15,379		44,800	27,535	17,265
ปี 2532	นายสงค์ พลวงศ์ษา 14 หมู่ 1 ตำบล ม่วงลาย อำเภอบาง เมืองสกลนคร จังหวัด สกลนคร	ข้าวนาปี 10 ไร่ พริก 1 ไร่ ถั่วฝักยาว 1 งาน กะหล่ำปลี 1 งาน ผักกาดขาวปลี 1 งาน มะเขือเทศ 1 ไร่ เบ็ดไก่ 30 ตัว	6,910 3,000 700 900 1,000 4,800 750	250 160 50 90 80 750 300	6,650 2,840 650 810 970 4,050 450	ข้าวนาปี 8 ไร่ มะเขือเทศ 3 ไร่ มะม่วง 2 ไร่ เบ็ด 40 ตัว โค 1 ตัว ข้าวโพด หวาน 1 ไร่ เห็ดฟาง 20 แปลง	14,952 12,452 1,350 1,600 5,500 1,500 500	2,450 4,666 170 440 810 361 200	12,502 7,786 1,080 1,160 4,690 1,139 300
		รวม	18,100	1,680	16,420		37,854	9,097	28,757

ปี	ชื่อ สถานที่	กิจกรรมเดิม	รายได้	รายจ่าย	กำไร	กิจกรรมปรับปรุง	รายได้	รายจ่าย	กำไร
	นายสุเทพ ทองแท้ หมู่ 6 ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี	ข้าว 10 ไร่	15,000	7,000	8,000	ปลา กล้วย ไม้ผล	100,000 38,000 11,500	39,000 - -	61,000 38,000 11,500
		รวม	15,000	7,000	8,000		149,500	39,000	110,500
	กลุ่มจัดไ้สวน มสมบ้านต้นผึ้ง ตำบลหนองล่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	ข้าวนาปี 250 ไร่	453,600	124,740	328,860	ข้าวนาปี 200 ไร่	480,000	191,000	289,000
		กระเทียม	1,260,000	247,260	1,012,740	กระเทียม 100 ไร่	400,000	310,500	89,500
		หอมแดง	1,188,000	559,900	628,100	หอมแดง 110 ไร่	660,000	288,200	371,800
		220 ไร่				กะหล่ำปลี 20 ไร่	114,000	47,640	66,360
						หอมแบ่ง 100 ไร่	1,120,000	503,400	616,600
						ลำไย 50 ไร่	-	64,500	-64,500
					พืชผักต่าง ๆ 20 ไร่	200,000	90,000	110,000	
	รวม	2,901,600	931,900	1,969,700		2,974,000	1,495,240	1,478,760	
	นายสง่า เมี้ยนเงิน 34 หมู่ 9 ตำบล ศรีระजरน้อย อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ	นาปี 10 ไร่	25,480	12,000	13,480	ผักกะแต 1 ไร่	82,512	25,198	57,314
		นาปรัง 10 ไร่	27,880	12,740	15,140	แคงไทย 1 ไร่	138	-	138
		ผักบุ้ง 1 ไร่	25,200	11,052	14,148	กล้วยน้ำว้า 4 ไร่	13,930	500	13,439
		กล้วยน้ำว้า 2 ไร่	4,800	1,000	3,800	ตะไคร้ 3 ไร่	4,292	-	4,292
						พืชผักต่าง ๆ ปลา 18 ไร่	3,227 151,669	- 82,331	3,227 69,338
	รวม	83,360	36,792	46,568		255,768	108,029	147,748	
	หมู่ 7 ตำบลท่าหิน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร	มะพร้าว 7 ไร่	8,400	1,372	7,028	มะพร้าว แซมกาแฟ 7 ไร่	81,680	15,620	66,060
		มะพร้าว 9 ไร่	1,250	350	900	มะพร้าวแซม 9 ไร่	17,000	7,120	9,880
		มะพร้าว 1 ไร่	2,700	100	2,600	มะพร้าวแซม มะม่วงหิม- พานต์ 1 ไร่	6,250	730	5,520
		มะพร้าว 2 ไร่	750	120	630	มะพร้าวแซม มีประดสวี 2 ไร่	29,000	7,570	21,430
		มะพร้าว 28 ไร่	43,200	8,520	34,680	มะพร้าว โก๋เนื้อ	163,500	72,000	91,500

ปี ชื่อ สถานที่	กิจกรรมเดิม	รายได้	รายจ่าย	กำไร	กิจกรรมปรับปรุง	รายได้	รายจ่าย	กำไร
นายเชาว์ ไสภ 106/1 หมู่ 1 ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	ข้าว 20 ไร่	-	-	-	ปลา 3,995 ตัว	2,000	925	1,075
					สุกร 32 ตัว	79,092	72,687	6,405
					ไก่พื้นเมือง 60 ตัว	3,843	2,025	1,815
					เป็ดเทศ 15 ตัว	-	150	-150
					ไก่ไข่ 40 ตัว	-	820	-820
					มะละกอ 5 ไร่	2,247	1,500	747
					ผักกาดเขียว 3.5 ไร่	11,340	4,206	7,134
					มะเขือเทศ 1 งาน	1,000	240	760
					พริกขี้หนู 5 ไร่	2,200	475	725
					กล้วยหน่อ 300 หน่อ	-	1,340	-1,340
					หอม/ผักชี 5 งาน	2,665	532	2,133
					แตงกวา 5 งาน	7,000	4,115	2,685
					มะนาว 1 ไร่ 1 งาน	-	500	-500
					แตงกวา 1 ไร่ 1 งาน	7,880	-	7,880
					พริกขี้หนู 5 งาน	800	90	710
					หอมแบ่ง 5 งาน	13,560	3,116	10,444
					ผักชี 5 งาน	1,142	15	1,127
					มะม่วง 39 ต้น	-	-	-
					สับปะรด 300 หน่อ	-	120	-120
					ถั่วฝักยาว 200 ค้าง	140	220	-80
			แค 12 ต้น	600	420	180		
			ตะไคร้	740	-	740		
			มะพร้าว 84 ต้น	-	1,440	-1,440		
			มะเขือเปราะ 2 งาน	800	70	730		
	รวม				136,919	104,906	32,013	

จากกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีกิจกรรมแตกต่างกันตามความเหมาะสม การเลือกกิจกรรม การเกษตร จำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พิจารณารายได้ ซึ่งประกอบด้วยรายได้จากกิจกรรมหลักและรายได้จากกิจกรรมรอง ซึ่งสนับสนุนกิจกรรมหลัก และรายได้จากกิจกรรมแทรกเป็นกิจกรรมย่อย ๆ ที่เสริมรายได้

2. พิจารณาการใช้ปัจจัยการผลิตและอื่น ๆ คือ

- การใช้ที่ดินอย่างเต็มที่เกือบตลอดปี
- การใช้แรงงานในครอบครัวให้มากที่สุด และแรงงานอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอตลอดปี
- การใช้เงินทุนหมุนเวียนและมีรายได้และกำไรอย่างต่อเนื่อง
- พิจารณาถึงเงินทุนที่มีจำกัด
- การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรอย่างสม่ำเสมอ

3. พิจารณาถึงหลักการเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกันของแต่ละกิจกรรม เพื่อลดต้นทุนการผลิต

ทุนการผลิต

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดงานวันสาธิตการถ่ายทอดเทคโนโลยีเรื่อง การจัดการไร่นา โดยให้เกษตรกรได้มีโอกาสศึกษาดูงาน พูดคุยซักถามปัญหาต่าง ๆ กันเอง นับว่าเป็นแนวทางที่ดีแนวทางหนึ่ง เพราะเกษตรกรมักจะเชื่อเกษตรกรมากกว่าเชื่อหน่วยราชการ เนื่องจากเกษตรกรเป็นผู้ปฏิบัติย่อมใช้ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างแท้จริง การศึกษาดูงานจากแปลงเกษตรกรเป็นการชี้แนะ หลักการและวิธีการที่สำคัญในการจัดทำไร่นาสวนผสม การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร นอกจากปัจจัยการผลิตและสภาพแวดล้อมทั้งด้านเกษตร เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นเงื่อนไขต่าง ๆ ในการผลิตแล้ว ความต้องการ ความพอใจและความรู้ของเกษตรกรแต่ละรายเป็นเรื่องสำคัญ อย่างยิ่งต่อการยอมรับเทคโนโลยีและนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมกับพื้นที่

การจัดงานวันสาธิตการถ่ายทอดเทคโนโลยีเรื่อง การจัดการไร่นา เป็นแรงผลักดันให้เกษตรกรตระหนักถึงการพัฒนาอาชีพการเกษตร ซึ่งนับวันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาปรับปรุงในไร่นาอยู่เสมอ เนื่องจากเป็นการตอบสนองต่อความต้องการด้านผลผลิตเกษตรเพื่อการบริโภคและจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศซึ่งมีความจำเป็นมากขึ้น

รูปแบบการจัดงานสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละจังหวัดย่อมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามแต่ละสภาพ กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดเป็นนโยบายให้แต่ละจังหวัด จัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่องการจัดการไร่นา ตั้งแต่ปี 2531 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการขยายผลการส่งเสริมการจัดการไร่นาออกได้กว้างขวางยิ่งขึ้นในแต่ละจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- 1) การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่องการจัดการไร่นา จังหวัดนครศรีธรรมราช เอกสารประกอบการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี ปี 2531
- 2) งานวันสาธิตการจัดการไร่นาดัวอย่าง จังหวัดลำพูน ปี 2532
- 3) วันถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เรื่องการจัดการไร่นา จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2532
- 4) วันถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการไร่นา จังหวัดราชบุรี ปี 2532
- 5) สรุปผลการดำเนินงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เรื่องการจัดการไร่นา จังหวัดลพบุรี ปี 2532
- 6) สรุปผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการจัดการไร่นาดัวอย่างดีเด่น จังหวัดสกลนคร ปี 2531
- 7) สรุปผลการดำเนินงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เรื่องการจัดการไร่นา จังหวัดชุมพร ปี 2532